

Právní a ekonomický slovník

Harmonizace práva

- je proces sblížení právních řádů v rámci jednoho regionu nebo mezinárodní organizace tak, aby rozdíly v právu jednotlivých zemí nebyly překážkou mezinárodního obchodu a ekonomické i kulturní a sociální integrace. Harmonizace práva má velký význam zejména v těch právních oborech, které vychází z principu teritoriality, a kde jsou rozdíly mezi právními řády největší, což je výrazné zejména v soutěživém právu a v právu duševního vlastnictví.

Hodnota odhadní

- částka v penězích, kterou stanoví úřední znalec na základě provedeného odhadu dané věci. Děje se tak pro účely daňové, k ocenění peněžitých vkladů společníků obchodních společností aj.

Hospodářská soutěž

- je souběžná snaha subjektů nabídky a poptávky na trhu ohledně určitého zboží nebo služeb, jejímž cílem je dosažení určitých výhod před ostatními v oblasti hospodářských výsledků a jež vzájemně ovlivňuje jejich hospodářskou činnost. Hospodářská soutěž může být *horizontální* nebo *vertikální*, popř. *konglomerátní* – doplňková.

Hospodářské právo

- je ve státech s tržní ekonomikou označení pro soubor právních norem regulujících ekonomické vztahy v jejich souhrnu a řadí se do něj obvykle jak normy soukromoprávní, tak veřejnoprávní povahy. V tomto smyslu se do hospodářského práva zařazují normy obchodního práva, úprava protimonopolního zákona, tzv. koncernové právo, ochrana průmyslového vlastnictví, popř. další normy. Jako mezinárodní hospodářské právo se pak označuje úprava institucí nadnárodní světové a regionální ekonomické integrace, jakož i normy nadstátní povahy tuto integraci regulují.

Hospodářský rok

- je pojem, který byl do právního řádu zaveden zákonem č. 492/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony a byl novelizován i zákon o účetnictví. Hospodářský rok je pojem majícím bezprostřední vztah k účetnictví, neboť citovaná právní úprava stanovila, že účetním obdobím je nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců, není-li dále stanoveno jinak.

Hypotéza

- označení pro nemovitou věc, která tvoří předmět zástavního práva neboli zástavu. Podle toho se hovoří o hypotečním právu, jehož předmětem je nemovitá věc.

Incoterms

- je označení pro nejznámější a nejpoužívanější doložky používané v mezinárodním obchodním styku. Jejich účelem je stanovení souboru mezinárodních pravidel pro výklad nejvíce používaných obchodních doložek v mezinárodním obchodě.

Indicie

- čili nepřímý důkaz je název pro takovou skutečnost, která sama o sobě nestačí k tomu, aby mohl být učiněn závěr o existenci toho, co se má dokázat, dokazuje však skutečnost jinou z níž spolu s dalšími okolnostmi lze dokázat tu skutečnost, o kterou v řízení jde (např. držba záručního listu je nepřímým důkazem, dokazuje totiž jen to, že osoba drží záruční list). Rozeznávají se indicie *kladné*, umožňující zjištění určité tvrzené skutečnosti, a *záporné*, vylučující existenci určité skutečnosti. Nepřímé důkazy nejsou méně hodnotné než důkazy přímé. Mohou být co do hodnověrnosti stejně spolehlivé jako důkazy přímé. Dokazování je tu však obtížnější, neboť vyžaduje, aby nepřímé důkazy tvořily soustavu, která se často přirovnává k řetězu vzájemně souvisejících článků, a to takovou soustavu, z níž vyplývá jen jediný možný závěr. Každý článek soustavy musí být nepochybný.

Individuální pracovní právo

- je soubor právních norem, který spolu s kolektivním pracovním právem představuje soubor pracovní právo. Upravuje vztahy mezi zaměstnancem jako jednotlivcem na straně jedné a zaměstnavatelem na straně druhé. Upravuje je ZP, tudíž je kodifikované.

Individuální právní akt

- je akt aplikace práva. Je výsledkem procesu aplikace – použití práva příslušným orgánem veřejné moci na konkrétní případ. Individuální právní akt dělíme na konstruktivní akty, akty aplikace práva a deklaratorní akty aplikace práva.

Inflace

- je nerozvážený stav ekonomiky vyznačující se růstem cenové hladiny, znehodnocováním peněz a peněžních důchodů. Inflace znehodnocuje úsporné vklady, peněžní kapitál i pohledávky, snižuje soutěživost domácích výrobků na zahraničních trzích. Vliv inflace na národní hospodářství se liší podle tempa či stádia inflace.

Insolvence

- je jedním z materiálních předpokladů vzniku úpadku. Spočívá v trvalé dlužníkově neschopnosti plnit po delší dobu vůči věřiteli své platné závazky, rozhodný je v tomto směru okamžik prohlášení konkursu nebo povolení vyrovnání. Nezáleží přitom, zda dlužník je též předlužen, tj. zda má více majetku než dluhů.

Institut právní

- znamená určitý soubor právních norem upravujících souvislou látku, která je v právní teorii i praxi vnímána jako celek. Tak se např. v právním jazyce často mluví o právním institutu vlastnictví, manželství, státního občanství, promlčení trestu apod.

Institucionální investoři

- jsou osoby, součástí jejichž předmětu podnikání je ukládání volných peněžních zdrojů do cenných papírů na základě principu omezení a rozložení rizika. Omezení rizika spočívá v tom, že nemohou investovat peněžní prostředky do jakýchkoli cenných papírů, ale jen těch, u nichž lze předpokládat, že jsou bezpečnou majetkovou hodnotou.

Intercese

- je název užívaný jednak pro převzetí dluhu, jednak pro přistoupení k závazku.

Imperfektní právní norma

- je norma, která nezná sankci. Je třeba ji odlišit od případů, kdy je sankce implicitní anebo je obsažena v jiném právním předpisu.

Imunita exekuční

- znamená vynětí cizího státu z pravomoci domácího státu, resp. jeho soudního orgánu, k výkonu rozhodnutí vůči tomuto cizímu státu. Cizí stát se však může exekuční imunity vzdát. Dobrovolné zřeknutí se imunity soudní nezahrnuje zřeknutí se imunity exekuční.

lura novit curia

- znamená: *soud zná právo*. Z této zásady vyplývá, že předmětem dokazování není obsah právních předpisů, publikovaných ve Sbírce zákonů České republiky. Obsah jiných norem je předmětem dokazování. Tato zásada se samozřejmě vztahuje nejen na soud, ale i na jiné státní orgány.

luris alligator, non probatur

- právo zavazuje, neschvaluje (právo znamená vzájemné povinnosti, nejen oprávnění).

Ius Sanguinis

- (*právo krve*) je zásada, podle které je rozhodující pro nabytí státního občanství narozením státní občanství rodičů. Narozené dítě nabývá státní občanství toho státu, kterého jsou státními občany jeho rodiče. Dominantní je zejména v oblasti evropské kontinentální právní kultury. Určitým protipólem je *Ius Soli*.

Ius Soli

- (*právo místa, právo pole*) je zásada, podle které je rozhodující pro nabytí státního občanství narozením místo narození. Narozené dítě nabývá občanství státu, na jehož území se narodilo. Dominantní zejména v oblasti angloamerické kultury. Určitým protipólem je *Ius Sanguinis*.

Jednací řád

- soubor právních norem, které podrobněji stanoví zejména vnitřní organizaci a pravidla jednání jednotlivých státních orgánů, společenských organizací, politických stran, bank, nadací, fondů a jiných institucí občanské společnosti. Jednací řád konkrétního orgánu bývá upraven v jediném právním aktu. Velký význam má zejména jednací řád poslanecké sněmovny, v němž jsou ve formě zákonné normy upraveny zásady jejího jednání a jejích styků s vládou a ostatními součástmi politického systému ČR. Ustanovení jednacího řádu Poslanecké sněmovny konkretizují obsah příslušných ústavních norem a zakotvují další závazná procesní pravidla, nutná pro činnost zákonodárního sboru.

Jednací řád zastupitelstva kraje

- je vnitro- organizačním předpisem kraje, jehož posláním je blíže, resp. podrobněji upravit pravidla pro jednání zastupitelstva kraje. Stanovení obsahu jednacího řádu, jakož i jeho přijetí přísluší samotnému zastupitelstvu kraje, přičemž zákon o krajích neobsahuje výslovný návod, co vše má být v jednací řád zastupitelstva upraveno. Jednací řád však přesto musí být svým obsahem plně v souladu se zákonem o krajích a nemůže vybočovat ani z příp. jiných zákonných mezí.

Jednání naoko (simulace)

- je jednání, kdy účastníci svými projevy předstírají, že uzavírají určitý právní úkon, ačkoliv ve skutečnosti žádný právní úkon uzavřít nechtějí. Právní úkon učiněný naoko je neplatný, poněvadž trpí neshodou vůle a projevu. Jde o neplatnost absolutní. S uzavíráním právního úkonu naoko je zpravidla spojeno zastírání vážně míněného jiného právního úkonu.

Jednání v trestním právu

- znamená vnější projev vůle člověka. Jednání má tedy dvě složky: *1. Psychickou* – vůle projevit se vnějším vnímatelným způsobem, *2. Fyzickou* – vnější projev pohybem nebo zdržením se pohybem. Vnější projev, který není podložen vůlí, ani vůle, která se navenek neprojeví, nejsou tedy vůbec jednáním a nemohou vyvolat trestní ani jinou odpovědnost. Jednání může mít dvě formy: *1. konání*, *2. opomenutí*. Některé trestné činy lze spáchat pouze konáním, některé pouze opomenutím, některé jak konáním, tak opomenutím.

Jistota právní

- spočívá v tom, že každý může spoléhat na to, že mu stát poskytne účinnou ochranu v jeho právech, že mu státní moc dopomůže k realizaci jeho subjektivního práva. Na druhé straně stát postihne zákonem stanovenou sankcí každého, kdo poruší právní předpis. Právní jistota znamená

i to, že o právní záležitosti subjektu práva bude rozhodovat orgán, který je k rozhodování příslušný, že rozhodne nestranně a spravedlivě. Právní věda vidí těžiště právní jistoty ve vztahu tvorby práva a aplikace práva. S tím souvisí i požadavek stability práva a zákonnosti jak v rovině legislativy, tak v rovině soudního a správního rozhodování. Nezbytným předpokladem právní jistoty ve vztazích mezi subjekty občanské společnosti je také obecná přístupnost, jasnost a také znalost právních předpisů, možnost podání opravního prostředku proti prvoinstančnímu rozhodnutí kteréhokoliv soudu nebo správního orgánu a zásada nepřipustnosti retroaktivity právních norem.

Jmění

- je označení souboru majetkových práv a závazků, jejichž subjektem je tatáž osoba, ať již fyzická či právnická. Jmění má význam zejména při tzv. univerzální majetkové sukcesi, při níž přechází celý soubor práv a povinností, které nejsou vázány jen na určitou osobu, na jiný subjekt. K tomu dochází např. u fyzické osoby při dědění jedním dědicem. Právně je upraveno jmění obchodní.

Jmění obchodní

- obchodním jměním se rozumí soubor obchodního majetku a závazků vzniklých podnikateli v souvislosti s podnikáním.

Judikát

- je rozsudek, rozhodnutí, rozsouzený spor, res iudicata, věc pravomocně rozsouzená. Právnický zajímavé judikáty u nás vycházejí ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Publikací těchto judikátů se sleduje cíl sjednotit soudní rozhodování.

Jurisdikce

- je moc nalézat nebo stanovit právo, která je státem svěřena předem určeným orgánům různého druhu, aby ji vykonali jeho jménem a v mezích stanovených zákonem. Jurisdikce nebo též pravomoc je přitom odvozena od slov ius dimere, a znamená proto též samotnou činnost orgánu, který právo nalézá nebo stanoví.

Kalkulace

- výpočet, přepočet. V užším (ekonomickém) pojetí je to propočet nákladů na určitou činnost nebo výrobek či službu (kalkulační jednici) a slouží dále ke stanovení ceny. Jednice výkonů je odborným termínem při kalkulaci nákladů. Má být podle technických a technologických okolností výroby (provozu) stanovena tak, aby vystihovala spotřebu materiálu, mezd, opotřebení strojů (odpisy) a další okolnosti. Tak kalkulace nákladů a cen věrohodněji vystihuje skutečnou spotřebu tzv. vstupů. Jednicí je tedy konkrétní výrobek nebo ve službách jako je doprava nějaký ukazatel, na který lze náklady kalkulovat.

Kalkulační vzorec

- rozčlenění nákladů a dalších složek ceny, jímž se zajišťuje jednotnost při sestavování kalkulací a její srovnatelnost v časové řadě, popřípadě také srovnatelnost mezi jednotlivými podniky daného odvětví.

Kapciózní otázky

- jsou otázky klamavé a zavádějící. Mají vést vyslychaného k výpovědi, kterou si vyslychající přeje, a tím ohrožují pravdivost výpovědi. Mezi kapciózní otázky patří zejména: *předstírání nepravdivých skutečností, předstírání neprokázaných skutečností, nepřímé otázky, nejasné otázky a další.*

Karenční lhůta

- čekací doba, po kterou nelze provozovat určitou činnost, popř. po kterou se určitá činnost pozastavuje.

Kargo

- název nákladu v přepravě. Užívá se především při přepravě po moři nebo letecky pro pojištění přepravovaného zboží.

Know – how

- představuje návod jak na to, vědět jak, tedy soubor nepatentovaných výrobně-technologických, organizačních, obchodních či jiných zkušeností a poznatků, které jsou relevantní a podstatné pro určitý podnik, identifikované a utajované.

Kód

- dohodnutý systém jednoznačného přiřazování významu ke znakům nebo signálům. Kódování znamená převádění původního označení do zvláštního systému (zakódování), který je bez znalosti kódovacího klíče nesrozumitelný.

Koeficient

- poměrové číslo udávající vztah mezi dvěma veličinami. Např. koeficient inflace uvádí, jak se inflace roku sledovaného zvýšila oproti výši cen v předcházejícím roce, koeficient spotřeby mědi na celkové spotřebě materiálu. Koeficientem lze určit vývojovou závislost nějaké veličiny na druhé. Užívají se tedy různě pojaté koeficienty. Může jít o koeficient vyjadřující růst mezd, růst nákladů, růst kapitálu, růst automobilismu, růst životní úrovně apod. Koeficient ovšem také vyjadřuje i pokles sledovaného jevu. Je-li totiž koeficient větší než jedna, potom jde o růst, v případě, že je menší než jedna, jde o pokles sledovaného jevu.

Kolektivní dílo

- je autorské dílo, na jehož tvorbě se podílí více autorů, které je vytvářeno z podnětu a pod vedením fyzické nebo právnické osoby a uváděno na veřejnost pod jejím jménem, přičemž příspěvky zahrnuté do takového díla nejsou schopny samostatného užití.

Křivé obvinění

- trestný čin, záležející v tom, že pachatel jiného lživě obviní z trestného činu v úmyslu přivodit jeho trestní stíhání. Křivým obviněním je i podstrčení doličné věci.

Kurs emisní

- je částka vyjádřená v penězích, za kterou emitent cenného papíru vydává cenný papír. Jde o cenu cenného papíru v době jeho vydání.

Kvalifikace

- znamená schopnost, způsobilost resp. stupeň schopnosti, způsobilosti k výkonu určité činnosti.

Legální výklad

- znamená výklad zákonodárce. Pokud je možnost výkladu svěřena zákonodárnému sboru, je takový výklad obecně závazný.

Legislativní zkratka

- může se použít v textu právního předpisu v případech, kdy se výraz, který zkratka nahrazuje, v textu vícekrát opakuje a jde o výraz dlouhý, obvykle složený z několika slov. Přitom však význam i obsah zkratky musí být zřejmý. Legislativní zkratka se zařazuje na místě, kde se zkracovaný výraz používá poprvé, nikoli však v nadpisu, a to slovy v závorce. Zavedenou legislativní zkratku je třeba v dalším textu důsledně používat.

Legisvakance

- je období mezi dnem, kdy se právní předpis stává platným a dnem, kdy nabývá účinnosti.

Lex scripta

- *psané právo*, vyjádřené výlučně oficiální psanou formou. Naproti tomu *non scripta* je právo nepsané.

Lex specialis

- (z lat.) znamená *speciální zákon*, právní úpravu mající ve vztahu k jiné, obecnější právní úpravě, speciální charakter. Obecně platí zásada *lex specialis derogat legi generali* – speciální úprava ruší právní úpravu obecnou, má před ní přednost. K tomu dochází tam, kde právní normy, obsažené v normativních aktech stejného stupně právní síly, upravují tutéž materii, ale v různém rozsahu.

Jde tedy o případ, kdy předměty právní úpravy jsou ve vztahu obecného a zvláštního. K aplikaci *lex specialis* dochází, i když *lex generalis* byl vydán později.

Lhůta

- doba, která určuje zaplacení či jiný úkon bez právních stížností či jiných úkonů. Týká se platebních podmínek.

Liberace

- je označení pro zproštění se objektivní odpovědnosti, tj. odpovědnosti, u které se nevyžaduje zavinění. Liberace přichází v úvahu u některých případů odpovědnosti za škodu.

Licence

- svolení k činnosti, která je jinak zakázaná, z latinského *licere* – svolit. V oblasti práv k nehmotným statkům tento pojem označuje svolení k výkonu práva využít nehmotný statek nebo nakládat s ním, např. k používání ochranné známky, k výrobě podle vynálezu, k vydání autorského díla aj. Termín licence se někdy používá i v jiných oblastech, např. jako udělení administrativního svolení k určitému druhu podnikání.

Lichva

- vysoký úrok. Ten kdo požaduje naprosto nepřiměřený úrok je lichvář.

Lobby

- způsob ovlivňování a získávání poslanců a představitelů různých státních orgánů s cílem dosáhnout toho, aby v parlamentu, ve vládě či jiné složce státního mechanismu obhajovali určité zájmy.

Logický výklad

- opírá se o poznatky klasické formální logiky. Při tomto výkladu se obnovuje různý typ argumentů.

Logistika

- věda o tom, jak zacházet a uvažovat o problému manipulace s materiálem tak, aby náklady na uvedenou činnost byly co nejmenší, ale současně byl zisk podniku co největší. Vyčíslení logistických nákladů klade na řešitele velmi těžké podmínky, protože ten musí vycházet z komplikovaných a často nejasných podmínek všech zúčastněných na procesu oběhu.

Makléř

- fyzická osoba, která je oprávněna na základě povolení Komise pro cenné papíry vykonávat odborné obchodní činnosti obchodníka s cennými papíry jeho jménem a na jeho účet. Pokud makléř vykonává svou činnost pro obchodníka s cennými papíry, může tuto činnost vykonávat pouze pro jednoho obchodníka s cennými papíry, k němuž musí být v pracovním poměru. Makléř může být činný i pro investiční společnost nebo investiční fond.

Mediace

- mimosoudní zprostředkování řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a dále činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením.

Měrné jednotky

- zobrazují nějakého ukazatele. Soustavu ukazatelů, které jsou konstruktérovi modelu k dispozici, lze charakterizovat z různých hledisek.

Mezní

- krajní, marginální. Výrazy v ekonomice vyjadřující hodnoty nějaké veličiny vůči nekonečně malé změně veličiny jiné (s ní srovnatelné).

Monopol

- výsadní postavení nějakého podniku či jiného subjektu, který se projevuje v dosahování výhod tak, že konkurence nemá šanci, odpadá. Monopolní postavení však lze získat i v důsledku opatření státu, v důsledku legislativních zásahů.

Morálka

- znamená mravnost, schopnost lidského jedince (i soubor jedinců) řídit se ve všech úkonech svědomím, tj. posuzováním veškerých lidských záležitostí z hlediska rozeznávání dobra a zla. V širším slova smyslu představuje souhrn oněch pravidel vzájemného chování, považovaný v tom kterém prostředí a v dané době za zavazující individuální svědomí každého jedince samotnou silou tradice a společenské konvence. Morálka vzniká ve společnosti a společně s ní se mění a vyvíjí. Je odrazem ekonomických, sociálních, kulturních a jiných společenských vztahů a současně aktivní silou, která na obsah a formy těchto vztahů zpětně působí prostřednictvím jednání lidí.

Nabídka

- pojem ekonomické teorie, který vyjadřuje tu skutečnost, která znamená, že na trhu se nabídka střetává s poptávkou. Nabídka vytváří podmínky pro střet s poptávkou s tím, že nabízí nějakou cenu zboží či služeb za určitou cenu. Není-li návrh na straně nabídky přijatelný, potom musí dojít k (smlouvání) poklesu poptávky (za nezměněné ceny) nebo k poklesu ceny tak, aby se nabídka s poptávkou vyrovnala. Cena rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou se nazývá tržní cena tedy cena, při které nebude nedostatek ani na straně prodávajícího, ani na straně nakupujícího.

Náklady

- peněžní částky, které podnik účelně vynaložil na získání výnosů. Předmětem kalkulace nákladů je jejich přepočet na stanovenou jednici, tj. kalkulovatelný naturální výkon. Kalkulace nákladů vychází z kalkulačního vzorce, resp. kalkulačních vzorců, které vyjadřují konkrétní podmínky daného předmětu podnikání. Ke kalkulaci nákladů se často využívá tzv. mrtvý bod.

Nařízení vlády

- je jedním z druhů obecně závazných právních předpisů.

Nedbalost

- druh zavinění a vznik odpovědnosti za škodu. Rozlišuje se nedbalost *hrubá* a *lehká*. Obě lze dále rozlišit podle toho, zda jde o *vědomou* či *nevědomou* nedbalost. V případě *vědomé* nedbalosti jednatel sice nechtěl způsobit škodu, ale věděl, že svým jednáním může škodu způsobit a spoléhal bez přiměřených důvodů, že škoda nevznikne. V případě *vědomé* nedbalosti jde o to, že jednatel také nechtěl škodu způsobit, ale ani nevěděl, že ji způsobit může, přičemž vzhledem k osobním poměrům a okolnostem o tom věděl.

Nekalá soutěž

- jedná se o každou nepoctivou soutěž, která vzniká v podnikání. Nekalou soutěží se rozumí: klamavá reklama, klamavé označení zboží či služeb, vyvolávání nebezpečí záměny, parazitování, podplácení, zlehčování, porušování obchodního tajemství, ohrožování zdraví spotřebitelů či životního prostředí.

Norma

- pravidlo chování a jednání, které je dáno pomocí uznávaných hodnot. Norma se tak stává kritériem pro kontrolu jejího zachování, plnění či dodržování. Normy mohou být *formální* nebo *neformální*, které vznikají na základě nepsaných pravidel, jsou sdělovány ústně a mnohdy vyvěrají z tradic. I neformální normy mají význam pro fungování systému. Normy mohou být: technické, technologické, politické, etické, estetické, sociální, ekonomické. Úroveň norem má vliv na kvalitu (jakost) fungování systémů.

Nouzový stav

- je jeden z mimořádných stavů, které může vyhlásit vláda v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Nouzový stav nemůže být vyhlášen z důvodu stávkové akce vedené na ochranu práv a oprávněných hospodářských a sociálních zájmů.

Novelizace

- legislativní činnost, která vede k tomu, že pozdější právní předpis změní určitou část právního předpisu dřívějšího, tj. změní určitou právní normu v něm obsaženou, doplní do dosavadního právního předpisu právní normu, která v něm dosud nebyla, zruší některou právní normu v dosavadním předpisu, aniž by zrušil celý právní předpis.

Obchodní zvyklosti

- vžitá pravidla (*uzance*), která se uplatňují v případech, které neřeší závazná právní úprava. Předpokládá se však, že smluvní strany je budou dodržovat, že mají vůli k jejich dodržování.

Obrat

- suma tržeb v obchodě. Kromě toho se výraz obrat používá ve smyslu: rychlost navrácení vloženého kapitálu (doba obratu kapitálu, zásob apod.). Viz též *finanční analýza*. V účetnictví se používá výraz *obrat účtu* a znamená to vyjádření celkového pohybu na daném účtu. Obrat tedy nezahrnuje počáteční zůstatek na účtu.

Oceňování

- stanovení ceny jednotlivých položek majetku a dluhů. Jednotlivé položky majetku (aktiv) se oceňují individuálně, zpravidla v ceně pořízení majetku. U investičního majetku se počítá s jeho opotřebením.

Odesílatel

- v přepravní smlouvě ten, kdo podává zboží k přepravě a obvykle s dopravcem uzavírá přepravní smlouvu.

Odpisy

- postupné přecházení nákladů na pořízení majetku investičního do nákladů.

Ochrana spotřebitele

- snižování rizika spotřebitele pomocí podmínek daných právními normami a předpisy. Stát na ochranu spotřebitele zřizuje různé instituce. Ochrana spotřebitele spočívá především v tom, aby spotřebitel nebyl ukračen na kvalitě, hmotnosti, míře nebo množství, nebyla mu účtována cena, která neodpovídá ceníku, nebyla účtována práce, která nebyla provedena, prodej zboží nebyl vázán na splnění nějakých dalších podmínek, jakož i neoznačení zboží cenou, dobou použitelnosti či data výroby, zdravotní závadnosti výrobku apod.

Ochranná známka

- značka, kterou podnik označuje své výrobky. Tím se takový výrobek odlišuje od podobných výrobků jiného podniku. Ochranná známka se liší od výrobní značky, která znamená plný název výrobce a jeho sídla. Na užívání ochranné známky může její majitel udělit licenci. Právní ochrana ochranných známek je zajištěna tzv. *známkovým právem*.

Opce

- obecně právo volby právního úkonu. K neplatnosti právního úkonu nemusí dojít, jestliže strany neprohlásí takový omyl za podstatný.

Organizace

- jednak je to relativně trvalé uspořádání nějakého objektu nebo systému, jednak označení právě pro nějaký objekt či systém. Síť vazeb s podnikem se nazývá *organizační struktura*. Ta se tedy může týkat tvorby procesů v organizaci nebo tvorby útvarů. Organizování je proces vytváření organizační struktury.

Penále

- peněžní postih, kterým je postihována organizace nedodrží-li dohodu, nebo neplní-li závazky včas a náležitým způsobem např. v dohodnuté kvalitě. Nárok na penále vyplývá většinou ze zákona, jeho výše a podmínky pro jeho placení jsou součástí většiny smluv. Zaplacením penále není smluvní strana zproštěna povinnosti splnit příslušný závazek.

Pohledávka

- právo fyzické nebo právnické osoby požadovat na druhé osobě plnění určitého závazku. Věřitel má právo vymáhat v době splatnosti pohledávku u příslušného orgánu a dlužník má povinnost toto plnění uskutečnit. Pohledávka vzniká obvykle ze smlouvy, může však vzniknout ze způsobené škody, z neoprávněného majetkového prospěchu, z odpovědnosti za vady, z prodlení a jiných skutečností. Pohledávka zaniká vyrovnáním dluhu, dohodou věřitele s dlužníkem, prominutím dluhu apod. Pohledávka *nedobytná* je taková pohledávka, jejíž zaplacení nemůže věřitel od dlužníka dosáhnout pro jeho platební neschopnost, i když ji bezvýsledně vymáhal soudní cestou. Takovou pohledávku odepisuje věřitel jako ztrátu. Pohledávky představují v účetnictví jednu z položek aktiv.

Pool

- monopolické sdružení podnikatelů v oblasti angloamerického práva, které má charakter kartelu. V námořní a letecké dopravě je to sdružení několika rejdářů či leteckých společností, které společně provozují určitou linku a to každá na vlastní náklady a dělí se o zisk podle předem sjednaného klíče. Dohodou se také upravují sazby a jiné přepravní podmínky, k těmto účelům slouží tzv. námořní konference. Tímto způsobem se označuje seskupení, jehož posláním je provádět společně nabídkové řízení, společnou expedici apod.

Poplatek

- jednorázová platba za některé úkony nebo služby, provedené veřejnými orgány ve prospěch poplatníka. Platí se u příležitosti určitého právního jednání, vyhotovení dokladu apod. Předmět a sazba poplatku jsou uvedeny v právních předpisech o jednotlivých druzích poplatků. Poplatky tvoří samostatný druh příjmu státního rozpočtu. Člení se na *státní* a *místní*, ke státním patří poplatky správní, soudní a arbitrážní.

Pracovní posudek

- mezi povinnosti zaměstnavatele patří vyhotovení pracovního posudku toho ze spoluzaměstnanců, který se uchází o zaměstnání v jiném podniku, závodě, úřadu nebo soukromníka. Hodnocení pracovní činnosti se mnohdy v těchto případech projevuje jako závěrečné účtování nevyřešených osobních sporů a konfliktů s postiženým zaměstnancem. Přitom ZP hovoří jasnou řečí: *Zaměstnavatel je povinen prokázat skutečnosti, které v posudku uvedl a které třeba jsou – podle názoru zaměstnance -nepravdivé.* Posudek by měl obsahovat jen takové údaje, které se týkají pracovní činnosti nebo s ní přímo souvisejí. Tak např. chování zaměstnance v místě bydliště a jeho rodinný život jsou věci jeho samého a údaje z této oblasti nemají v pracovním posudku místo, pokud by neexistovala přímá souvislost mezi takovým údajem a výkonem pracovních povinností. Kromě toho se zaměstnancům poskytuje další záruka: podává-li zaměstnavatel o zaměstnanci informace, je povinen to učinit jen s jeho souhlasem.

Pracovní řád

- zaměstnavatelé mohou vydávat pracovní řády. Povinně je vydávají zaměstnavatelé, kteří mají charakter orgánu státní správy. V doslovném pojetí sice nejde o smlouvu, ale jde o významný pracovněprávní akt zaměstnavatele, který má charakter smlouvy a blíže rozvádí v souladu s právními předpisy ustanovení ZP podle zvláštních podmínek u zaměstnavatele. Orgán nadřízený zaměstnavateli a zaměstnavatelé vydávají pracovní řády s předchozím souhlasem příslušných odborových orgánů, jinak jsou tyto pracovní řády neplatné.

Právní nástupnictví

- ustanovení právního předpisu nebo smlouvy, které má za následek, že právní nástupce nabývá právního postavení svého předchůdce. Může jít o univerzální právní nástupnictví, nástupce vstupuje do všech práv a povinností svého předchůdce, nebo singulární právní nástupnictví.

Právní subjektivita

- způsobilost být účastníkem právních vztahů. Subjekty právních vztahů mohou proto být pouze lidé a to buď jednotlivci, nebo kolektivy, právnické osoby, dále stát a státní orgány.

Převodní příkaz

- v užším slova smyslu platební doklad, na jehož podkladě provede platbu k tíži plátce. V širším slova smyslu jde o formu bezhotovostního placení, při níž podnět k platbě dává plátce.

Příspěvková organizace

- organizace, která poskytuje své výkony za úplatu nižší, než jsou náklady a proto k zajištění reprodukce musí dostávat příspěvek ze státního rozpočtu. Část výdajů hradí z vlastních zdrojů, zbývající část je hrazena podle individuálních podmínek z rozpočtu.

Rabat

- srážka z kupní ceny poskytovaná odběrateli odpočtem ve faktuře nebo zvláštním dobropisem. Tzv. *obratový rabat* se poskytuje kupujícímu, odebere-li během určité doby dohodnuté množství zboží. Jakmile kupující dosáhne tohoto limitu, vystavuje se mu na příslušnou částku dobropis. V praxi se používají další formy rabatu např. odstupňovaný, rostoucí sazby v závislosti na velikosti odběru, nebo rabat při zavádění nového výrobku na trhu.

Ratifikace

- nutný souhlas orgánů určených ústavními předpisy ke schválení mezinárodních smluv. K platnosti mezinárodních smluv mezi dvěma, případně více státy, vymezujících vzájemná práva a povinnosti v některých případech nepostačuje podpis zúčastněných stran a je nutná ratifikace.

Samofinancování

- způsob financování podnikových investic z vlastních zdrojů především zisku a odpisů. Snižuje závislost na úvěrech a charakterizuje finanční samostatnost podniku.

Sanace

- opatření ke zlepšení nepříznivého stavu podniku, který ohrožuje jeho další existenci. Může mít různé formy. Má-li být sanace účinná, musí být poskytnuta včas a v dostatečném rozsahu.

Sdružení

- smluvní spojení dvou nebo více osob k dosažení určitého hospodářského účelu. Pokud je to stanoveno ve smlouvě, má sdružení charakter právnické osoby. Vložené podíly se stávají majetkem sdružení a členové ručí za jeho závazek jen do výše vkladů. U ostatních sdružení ručí účastníci společně a nerozdílně. Na hospodářském výsledku se členové podílejí v poměru k vkladu. K provedení konkrétní obchodní operace, vyžadující značný kapitál, se podnikatelé, obvykle banky, sdružují v konsorcium. Tím se rozloží riziko, jeden z účastníků konsorcia je pověřen jeho vedením a ostatní participují kapitálem.

Sektor

- část ekonomiky, pro niž je charakteristický předmět činnosti nebo vlastnické vztahy. V národním hospodářství se uplatňuje členění na tři sektory. *Primární* sektor zahrnuje zemědělství a těžbu surovin, *sekundární* zpracovatelské odbory průmyslu a *terciární* všechny činnosti zaměřené na poskytování služeb.

Smlouva

- právní úkon mezi dvěma nebo více subjekty, který vznikne souhlasným vzájemným projevem vůle účastníků právního vztahu. V hospodářské činnosti se vyskytují různé druhy smluv: *hospodářská*, kterou se podniky zavazují k dodávce prací nebo služeb, *smlouva kolektivní* zavazující vedení podniku na straně jedné a odborové organizace na straně druhé ve mzdové a pracovní oblasti, *smlouva komisionářská*, která je písemným závazkem komisionáře obstarat

prokominenta na jeho účet určitou záležitost vlastním jménem a závazek komitenta mu za to zaplatit odměnu tzv. komisi, *smlouva kupní*, která je dvoustranným právním úkonem, v němž se prodávající zavazuje převést do vlastnictví kupujícího věc určitého množství a jakosti a kupující se zavazuje věc od prodávajícího převzít a zaplatit mu za ni kupní cenu v penězích, *smlouva licenční* v níž majitel vynálezu uděluje licenci k užívání někomu jinému, *smlouva nájemní* – ujednání pronajímatele a nájemce k dočasnému užívání věci a závazek nájemce platit za to nájemné a další.

Subvence

- je taková forma poskytnutí peněžních prostředků ze státního a místních rozpočtů, v níž je přesně určen účel použití. Poskytují se např. za dodržování určitých opatření uložených státem nebo na podporu výroby, na níž má stát zájem a jejíž výrobní náklady jsou vyšší než realizační ceny.

Suverenita

- nezávislost státní moci na jakémkoliv jiné moci jak ve vnitřních, tak ve vnějších vztazích. Jejím projevem je výlučná moc uvnitř státu ke všem osobám a věcem, které se v něm nacházejí. Státní suverenita je podmínkou mezinárodního práva. Státní suverenitu ohraničují normy mezinárodního práva a závazky, které stát převzal dobrovolně.

Syndikát

- sdružení podniků za účelem společného prodeje svých výrobků nebo nákupu surovin. Spojení se dosahuje zřízením prodejní organizace a vzájemným kapitálovým propojením. Ekonomická samostatnost podniků sdružených v syndikátu je ve sféře oběhu omezena. Jde o vyšší formu sdružení než kartel i s vyšším stupněm realizace ekonomického monopolu.

Talon

- obnovovací kupon na dividendovém listu nebo listu úrokových kuponů. Tvoří spolu s pláštěm a kuponovým archem, jehož je talon součástí, nedílnou část cenného papíru. Jsou-li kupony odstříhány a vyplaceny, dostane majitel cenného papíru proti předložení talonu nový list. Talon je nutný u cenných papírů znějících na doručitele.

Tantiéma

- odměna členům představenstva a dozorčí rady kapitálových společností především akciových společností. Jsou vypláceny ze zisku před jeho rozdělením podílníkům společnosti.

Tezaurace

- v původním slova smyslu přeměna peněz v poklad. V důsledku poruch v reprodukčním procesu dochází k odnímání peněz z oběhu, tezauraci, čímž se vyjadřuje nedůvěra v papírové peníze. Tezaurace zpomaluje oběh peněz a zmírňuje inflační důsledky nadměrného oběživa. Je vážným nebezpečím v případě, kdyby obyvatelstvo všechny tyto peníze uvedlo na trh.

Tropikalizace

- úprava výrobků a jejich obalů pro zajištění neporušitelností při průvozu tropickými oblastmi. V širším pojetí přizpůsobení strojů určených pro tropické oblasti.

Ukazatel

- číselný údaj vyjadřující úroveň nebo vztahy mezi několika procesy. Je nástrojem řízení a jejich prostřednictvím se získávají informace a řízených procesech a stanoví úkoly, kterých má být dosaženo.

Účet

- označení pro běžný účet, který si zřizuje podnik v bance, na kterém soustřeďují platby a z něhož podnik hradí své závazky vůči dodavatelům, peněžním ústavům, finančním orgánům. Speciální formou běžného účtu je *kontokorentní účet*. *Výsledkové účty* složí k zachycení jednotlivých složek nákladů a výnosů podniku.

Účetní doklad

- písemnosti mající formální i obsahové náležitosti trvale zachycující hospodářské nebo účetní operace. Je podkladem pro zaúčtování účetního případu a případnou kontrolou správnosti účetních zápisů. Po zaúčtování je doklad předepsanou dobu uschován a po jejím projití skartován.

Účetní období

- časový úsek, za který se zjišťují hospodářské výsledky organizace a stav jejich hospodářských prostředků. V současnosti je základním účetním obdobím měsíc, konečné zúčtování se provádí v ročních obdobích.

Účetní operace

- zápis účetního případu na straně má dáti a dal příslušných účtů. Jednoduchá účetní operace zahrnuje jeden účetní případ. V případě, že je účtován na více souvztažných účtech, jde o složitou účetní operaci.

Účetní případ

- hospodářská operace, která musí být zachycena v účetnictví. Např. uzavření smlouvy o dodávce zboží je hospodářským případem, účetním případem se stane při dodávce a převzetí zboží.

Účetní zápis

- záznamy o účetních knihách. Musí být pravdivé, úplné, srozumitelné a snadno kontrolovatelné. Požaduje se zřejmá spojitost s účetním dokladem.

Účetnictví

- činnost, jejímž úkolem je evidovat v peněžním vyjádření stav a změny majetku v podniku, zjišťovat výsledek hospodaření podniku za určité období, umožňovat kontrolu hospodárnosti ve vynakládání prostředků a poskytovat podklady pro daňová přiznání. Pro malé podniky je postačující jednoduché účetnictví, které sleduje jen vybrané položky aktiv a pasiv. V podvojném účetnictví se každý účetní případ účtuje na dvou účtech. Účty tvoří vzájemně propojenou soustavu, umožňující přímo zjistit hospodářský výsledek podniku.

Účtárna

- podnikový útvar, který organizuje a zajišťuje sběr, třídění, kontrolu, zaúčtování účetních dokladů, jejich uschování a skartaci.

Účtová osnova

- jednotný systém účtů uspořádaných do tříd, závazný pro určitý okruh organizací, na kterých se účtuje o druzích hospodářských prostředků. K jednotnosti v účtování se vydávají směrnice k účtové osnově, v nichž je určen obsah a souvztažnosti účtů a zároveň se doporučuje minimální analytické členění účtů.

Údržba

- činnosti, jimiž se zajišťuje dobrý stav výrobního zařízení a plná pracovní schopnost výrobních prostředků, která je nezbytná pro plynulý průběh výrobního procesu. Údržbou se předchází následkům fyzického opotřebení nebo poškození. Cílem údržby a oprav je uvést výrobní prostředky do předepsaného stavu.

Úmor

- splátka kapitálu u hypotekární zápůjčky stanovená pevnou roční částkou. Je-li hypotekární zápůjčka umořována neměnnou roční splátkou tzv. *anuitou*, zahrnuje anuita úmor i odpovídající úroky.

Úrok

- peněžní částka vyjadřující cenu peněz. Vyjadřuje se pomocí úrokové sazby, obvykle stanovené v procentech. Při výpůjčce je úrok peněžní částka, kterou dlužník platí věřiteli za poskytnutí úvěru.

Vada

- rozdíl mezi smluvenou, normovou, běžnou uznávanou a skutečnou vlastností předmětu plnění. Za vadu se považuje zboží jiných vlastností, zboží dodané v odchýlném množství nebo dodávka jiného zboží nebo zboží jiného druhu.

Valuta

- označení pro mince, bankovky a státopky cizích států. Na rozdíl od pohledávek v zahraničí, vyjadřují valuty hotové peníze v cizí měně.

Variabilita

- různost, rozdílnost, měnlivost určité vlastnosti jednotek statistického souboru. Míra variability je statistickou charakteristikou, která zevšeobecňuje stupeň této různosti.

Veletrh

- místní a časové soustředění nabídky a poptávky po zboží a službách, součást propagace. Účelem veletrhu je uzavírání obchodů, má však význam společenský.

Velkoobchod

- segment obchodu, který nákupem zboží, jeho skladováním a prodejem spojuje zejména výrobu a maloobchod. Vytváří zásoby nákupem zboží od výrobců.

Vinkulace

- vázání výplaty vkladu nebo prodeje cenného papíru na splnění určité podmínky. Vinkulace je nástroj proti neoprávněné nebo nežádoucí manipulaci s vkladem.

Vklad

- peněžní prostředky jednotlivce uložené u peněžních ústavů. Podle druhu a provádění se rozlišují vklady na požádání a vklady termínované, kombinované s výpovědní lhůtou a vklady na vkladní knížky.

Všeobecné podmínky

- standardní obchodní podmínky upravující způsob dodání, převod vlastnictví ke zboží, reklamační lhůty, záruky, náhradu škod, majetkové sankce. Připojují se ke smlouvám a tvoří jejich nedílnou součást.

Výdaje

- představují úbytky majetku a peněžních prostředků. Na rozdíl od nákladů, které jsou účelovým vynaložením práce, výdaje nemají vazbu na věcnou spotřebu.

Výdaje obyvatelstva

- část peněžních příjmů obyvatelstva, vynaložená na uspokojování jeho potřeb. Jde o výdaje za nákupy, platby za služby, nájemné, doprava, daně, pojistné.

Výnosy

- peněžní vyjádření realizovaných výkonů, prací a služeb, včetně finančních a mimořádných výnosů.

Výrobní značka

- označení zboží výrobcem. Musí obsahovat název výrobce a jeho sídlo.

Vyrovnání

- způsob úhrady dluhů mezi dlužníkem a věřiteli. Může jít o soudní nebo mimosoudní vyrovnání a uplatňuje se při omezené platební schopnosti dlužníka.

Vývoz

- zahrnuje vývoz výrobků, výrobních i nevýrobních služeb, nehmotných práv.

Výzkum

- činnost, jejímž cílem je objevovat nové poznatky, formulovat zákonitosti a hledat cesty v jejich praktickému využití.

Vznik obchodní společnosti

- je vázán na zápis do obchodního rejstříku, který má v tomto směru konstitutivní charakter, to znamená, že společnost jako právnická osoba vzniká až dnem zápisu.

Zabavení zboží

- úřední zákaz disponování zboží, popř. jeho umístění v prostorech k tomu určených za účelem soudního nebo právního řízení.

Zahraniční obchod

- znamená uskutečňování obchodní a hospodářské spolupráce českých subjektů s jejich zahraničními partnery.

Zálohy

- jsou častý pojem používaný v právních předpisech. Obecně jde o částečné splnění povinnosti. Podle jednotlivých právních předpisů je pak stanovována různá velikost záloh, splatnost záloh.

Zaměstnanec

- je fyzická osoba, která je v pracovním poměru k zaměstnavateli.

Zánik obchodní společnosti

- následuje po zrušení společnosti a uskutečňuje se výmazem společnosti z obchodního rejstříku.

Záruka

- závazek výrobce nebo prodávajícího k odstranění vad, které se vyskytnou na výrobku během záruční doby.

Záruční doba

- je doba, po kterou je fyzická osoba nebo právnická osoba jako prodávající nebo zhotovitel odpovídá za vady.

Zásoby

- nutná podmínka k zajištění plynulosti reprodukčního procesu.

Zástupce

- ten, kdo je oprávněn činit vůči třetím osobám za jiný právní subjekt právní úkony.

Závazek

- neboli *obligace*, je často užívané označení pro závazkový právní vztah neboli obligační právní vztah.

Závdavek

- peněžní nebo jiná majetková hodnota, kterou jedna strana odevzdává druhé při uzavření smlouvy na důkaz utvrzení smlouvy.

Zboží

- výstup výrobního procesu, produkt práce.

Zisk

- rozdíl mezi výnosy a náklady získaný v podnikatelské činnosti. Informace o dosaženém zisku poskytuje výkaz zisků a ztrát.

Značka zboží

- slovní nebo obrazové označení zboží nebo služby. Slouží zákazníkovi k identifikaci tím, že mu poskytuje určitou záruku kvality.

Ztráta

- v účetnictví rozdíl mezi výnosy a náklady v daném období. Představuje nenávratný úbytek hospodářských prostředků jako důsledek neúspěšného podnikání.

Ztratné

- norma vyjádřená v penězích ke krytí rizika v obchodě. Výše normy ztrát a úbytků zboží závisí na druhu zboží, výši obrátu a na formě prodeje.

Zůstatek

- v účetnictví rozdíl mezi počátečním stavem a přírůstkem hospodářských prostředků a jejich úbytkem za určité období.

Živnost

- je označení pro podnikatelskou činnost realizovanou v režimu živnostenského zákona.

Živnostenské oprávnění

- je kvalifikovaným oprávněním, na jehož existenci je vázána možnost realizace živnostenského podnikání.

Živnostenský list

- je průkazem oprávnění podnikatele k provozování ohlašovacích živností. K vydání živnostenského listu dochází za podmínky, že ohlášení mělo všechny požadované náležitosti a že ohlašovatel splňuje všechny požadované zákonné podmínky.

Živnostenský úřad

- je označení pro správní úřady, které jsou povolány k úředně správním a kontrolním činnostem na úseku živnostenského podnikání, a to včetně příslušných sankčních oprávnění.

Životní minimum

- je společensky uznaná zákonem stanovená hranice příjmu občana, pod níž nastává stav hmotné nouze.

Pokračování z PaM 2014 6 + 7 +8/2014

Absolutorium

- zproštění odpovědnosti po zhodnocení splnění nějakého úkolu. Absolutorium prohlašuje za určité období např. Valná hromada obchodní společnosti. Týká se obvykle hospodaření, ale může jít i o jiné podnikové činnosti. Udělením absolutoria nezaniká odpovědnost podle obecných právních norem a předpisů.

Ad Hoc

- vyjadřuje jednoduchou formu ujednání jednorázových případů.

Ážio

- je příplatek, který je povinen uhradit zakládající společník obchodní společnosti mimo vkladovou povinnost. Ážio slouží obvykle k úhradě nákladů spojených se založením společnosti, z ážia se vytváří i základ rezervního fondu, je-li vytvářen při založení společnosti. U *a.s. se hovoří o tzv. emisním ážiu*, které je příplatkem k nominální hodnotě upisovaných akcií.

Bilance

- je to dokument, který vyjadřuje finanční zdroje (*pasíva*) podniku (obchodní společnosti, družstva, banky aj.) a jejich užití v pořízeném majetku (*aktiva*), kterým daný subjekt disponuje.

Cash-and-carry

- způsob prodeje zejména v obchodě s potravinářským zbožím, který znamená „zaplat a odnes“. Spočívá v tom, že ten kdo kupuje (zpravidla maloobchodník) se zavazuje zaplatit hotově na svůj náklad zboží odvézt. Proto je v takovém obchodě zboží levnější, ale velkoobchodník zpravidla neposkytuje žádné další služby či slevy.

Cash flow

- *peněžní tok*. Jde o reálný tok peněz v podniku. Výpočet cash flow spočívá ve vyčíslení příjmů, které podnik v daném období (např. den, měsíc, rok) má a výdajů, které v témže období platí. Z povahy cash flow vyplývá, že se vlastně snadno stává, že není podnik solventní, i když v rozvaze a výkazu zisku a ztrát (výsledovce) je vykázán zisk. Zisk není (svou podstatou)vázán na skutečné zaplacení, výnosy a tržby podniku existují (jsou evidovány v účetnictví), i když nedojde ke skutečnému zaplacení. To je v rozvaze vyjádřeno pomocí pohledávek za odběrateli (v cash flow přírůstek této položky znamená zápornou položku) a závazků našeho podniku vůči dodavatelům (v cash flow přírůstek této položky znamená kladnou hodnotu). Podobně je tomu s veškerými jinými odklady plateb našich dlužníků a našich plateb věřitelům.

Centralismus

- označení procesu, systému nebo způsobu řízení z jednoho organizačního ústředí.

Cese

- označení pro postoupení pohledávky.

Cesionář

- (*postupník*) je označení pro subjekt, na kterého věřitel pohledávky tuto pohledávku i bez souhlasu dlužníka převede písemnou smlouvou.

Clearing neboli klíring

- je účtování vzájemných operací bez hotovostního placení - jedná se o bezhotovostní platební styk, jenž bývá obvykle prováděn zúčtováním oboustranných či vícestranných pohledávek a závazků. Clearingový platební styk funguje mezi bankami - každá banka má v clearingovém (zúčtovacím) centru svůj clearingový účet, na který přicházejí platby od jiných bank (příjmy) a ze kterého jsou prováděny platby jiným bankám (výdaje). Z tohoto účtu se následně hradí platby ostatním bankám. Vyrovňování pohledávek a závazků probíhá vzájemným započítáváním všech pohledávek a závazků, což je výhodné, neboť se dá vyřešit jedinou platební operací za stanovené období.

Darovací smlouva

- smlouva, kterou bezplatně přenechává nebo slibuje obdarovanému, a ten dar nebo slib přijímá. Je charakterizována bezplatností a dobrovolností.

Delikt

- zaviněné protiprávní jednání, které je porušením práva. Takové jednání zakládá, ruší nebo mění subjektivní práva a povinnosti. V oblasti *hmotného práva* rozlišujeme *veřejnoprávní delikty* (např. trestné činy) a *soukromoprávní delikty* (např. způsobení škody). Kritériem tohoto členění je povaha, způsob realizace, donucení. Z klasifikace deliktů vyplývá i klasifikace odpovědnosti.

Depozitum

- movitá věc svěřená do úschovy. Může jít o prostou úschovu věcí (šperků, cenných papírů aj.), ale také depozitum nařízené soudem, notářem nebo vyplývající ze smlouvy. Z této původní formy se vyvinulo depozitum v bankách jako přijímání vkladů, již nejde o prostou úschovu, ale o úvěrový vztah mezi vkladatelem a bankou.

Deputát

- část mzdy poskytovaná ve výrobcích či jiných naturálních požitcích. Znamená to také poskytování stravy a bydlení bez úplaty (deputátník, popř. nádeník, byl najímán v zemědělství krátkodobě a dostával část mzdy v penězích a část jako deputát).

Diskontní míra

- procentní sazba, kterou se diskontují (pře počítávají) budoucí výnosy (zisky/peníze/peněžní toky) nebo náklady v jednotlivých obdobích na současnou hodnotu.

Disparita

- *nerovnost, nepoměr*. Může jít o disparitu *cenovou* (nepoměr cen zboží na různých trzích), o *cenové nůžky*, kdy dochází k disparitě mezi rychlejším růstem cen surovin než hotových výrobků nebo o disparitu *platebních podmínek*, jsou-li na vlastní straně horší než u konkurence.

Dobré mravy

- pojem dobrých mravů s nímž operují zejména obchodní a občanský zákoník je různě definován. Jde o odraz morálních zásad demokratické společnosti, které se ve vzájemném občanském soužití a v souladu se společenským vývojem vyvíjejí. Ocitl-li se výkon určitého práva či povinnosti v občanskoprávních vztazích v rozporu s dobrými mravy, přičít-li se určitý právní úkon, zejména smlouva dobrým mravům anebo byla-li škoda způsobena úmyslným úkonem proti dobrým mravům atd., musí být vždy posuzováno v daném čase a na daném místě s přihlédnutím ke všem okolnostem a povaze konkrétního případu (tzv. objektivním kritériem).

Doložka

- ustanovení ve smlouvách, které zpřesňuje základní smluvní ustanovení. Existuje možnost použít i typizované doložky, které na rozdíl od individuálních není třeba zvláště formulovat, protože se už dříve osvědčili.

Dozorčí rada

- statutární orgán obchodních společností, zejména akciových společností a někdy také společnosti s ručením omezeným. Dozorčí rada je volena valnou hromadou obchodní společnosti. Dohlíží na vedení a hospodaření společnosti, má právo nahlížet do účtů, obchodních knih a zkoumat bilance podniku (společnosti).

Družstvo

- je společenstvím neuzavřeného počtu osob založeným za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních nebo jiných potřeb svých členů. Obchodní zákoník upravuje obecně právní postavení družstev bez ohledu na jejich předmět činnosti.

Efektivnost

- účinnost zdrojů, které jsou v daném systému vynaloženy na pořízení tzv. vstupů a v procesu výroby jsou přeměněny do podoby výstupu. Účinek s jakým jsou tyto zdroje použity k výrobě nebo poskytování služeb lze měřit ukazatelem rentability.

Elektronický podpis

- představuje údaje v elektronické podobě, které jsou připojené k datové zprávě nebo jsou s ní logicky spojené, a které umožňují ověření totožnosti podepsané osoby ve vztahu k datové zprávě.

Ekonomika

- hospodářství určité země. Ekonomika představuje souhrn všech subjektů podnikání uspořádaných podle odvětví hospodářství a druhu.

Embargo

- forma zákazu vývozu nebo dovozu nějakého nebo veškerého zboží do nějaké země (skupiny zemí). Je to opatření politické povahy, které je mnohem účelnější než celní či množstevní omezení vycházející ze zájmů hospodářství země, která uvaluje embargo.

Emise

- představuje vydání cenných tiskopisů do oběhu, jedná se především o vydání cenných papírů a peněz.

Eminent

- je subjekt – společnost, stát, vydávající cenné papíry. Právní úprava stanoví zcela přesně povinnost emitenta. Eminent odpovídá za škodu, která vznikne uskutečňováním přeměny podoby cenných papírů.

Eskont

- poskytnutí úvěru, který je zajištěn nějakou pohledávkou, a to před dobou splatnosti této pohledávky. Nejčastějším případem je eskont směnky, který spočívá v přijetí směnky před dobou splatnosti nějakou jinou osobou, která věří ve schopnost dlužníkovu směnku zaplatit v dané době. Eskont směnky umožňuje přeměnit pohledávku vyjádřenou na směnce za hotové peníze dříve, než je splatnost směnky.

Exkluzivita

- *vylučnost, výhradnost*. Vyskytuje se především v mezinárodním obchodě a znamená smlouvu, v níž obchodní zástupce převezme závazek zprostředkovat a uzavírat obchody jen ve prospěch toho, koho se touto smlouvou zavázal zastupovat (výhradní obchodní zastoupení).

Faksimile

- razítko napodobující podpis, nemá však účinky právní jako podpis vlastnoruční. Lze ho použít jen u manipulačních a reklamních listin.

Faktura

- je písemné vyúčtování ceny dodaného zboží nebo úplaty za převedené práce či služby. Strany si mohou ve smlouvě způsob a náležitosti fakturace dohodnout.

Finance

- je výraz pro vztahy, které obecně vznikají při získávání, shromažďování a upotřebení peněžních prostředků v národním hospodářství, tj. při tvorbě a rozdělování celospolečenského produktu a národního důchodu v peněžním vyjádření.

Financování podniku

- opatřování a používání kapitálu pro provoz a rozšiřování majetku podniku.

Finanční analýza

- soustava relativních finančních ukazatelů, zkoumající různé charakteristiky financí podniku. Jde o ukazatele aktivity, likvidity, zadluženosti, rentability podniku. Finanční analýza je u středních a velkých podniků velmi důležitým nástrojem řízení a rozhodování o dalším vývoji podniku.

Finanční plánování

- stanovení základních ukazovatelů rozvahy a výkazu zisku a ztrát a jejich zhodnocení obdobně jako u finanční analýzy.

Finanční struktura

- kapitálová struktura podniku. Je to vyjádření podílu jednotlivých položek strany pasív a rozvaze podniku.

Firma

- je název podniku, jeho obchodní jméno, které je stanoveno již při zakládání podniku. Název musí vylučovat možnost záměny s jiným podnikem, často je součástí jména podniku i jeho sídlo.

Formy činnosti veřejné správy

- je označení pro konečné, vnější projevy či výrazy činnosti správních orgánů. Formami činnosti veřejné správy rozumíme cílené zprostředkování obsahu činnosti veřejné správy do jejího vnějšího projevu, zprostředkování obsahu činnosti veřejné správy do požadavku a představy výsledku ve výsledek sám.

Funkce veřejné správy

- jsou vyjádřením požadavků a potřeb jejího fungování, její dynamičnosti. Při respektování vzájemné jednoty organizačního a funkčního chápání samotné veřejné správy jsou projevem jejího poslání, projevem veřejné správy v akci.

Fúze

- *splynutí, sloučení dvou nebo více podniků*. Podniky, které se touto formou spojují, buď zanikají, nebo jeden podnik existuje dál. Kapitál nového podniku se zvyšuje.

Goodwill

- představuje dobrou pověst určité osoby, obvykle podnikatele, nebo jeho podniku. Může být obecně chráněn v rámci ochrany proti nekalé soutěži.

Graf

- obrázek, který podle platných a uznávaných pravidel zobrazuje určitou informaci.

Hodnota jmenovitá

- vyjadřuje číselně velikost hodnoty, kterou mají peníze, akcie a jiné cenné papíry představovat. Liší se směrem nahoru a dolů od tržní ceny.

Holding

- forma podniku, která znamená, že některý podnik má ve společnosti podniků rozhodující postavení.

Hospodárnost

- princip hospodaření, který znamená, že se dosahuje co nejlepších výsledků a co nejmenšími náklady.

Hypotéka

- zajištění půjčky nebo jiné pohledávky formou zástavy nemovitosti. Nezaplatí-li dlužník v termínu, je věřitel oprávněn se domáhat vyrovnání pomocí prodeje nemovitosti.